
Strategija nacionalne sigurnosti SAD-a i operacija Saveznička snaga

---

Drago Lovrić¹

Sažetak

Najvažniji cilj globalno postavljene američke nacionalne strategije jest mobilizirati sve raspoložive vojne, gospodarske i diplomatske potencijale kako bi se zaštitili, ali i promovirali vlastiti nacionalni interesi i vrijednosti. Vojnoj moći SAD-a nema premca; dinamično svjetsko gospodarstvo nudi povećane prigode za američke poslove i ulaganja i stjecanje dobiti, a zajednica demokratskih nacija raste, povećavajući mogućnosti za političku stabilnost, mirno rješavanje sukoba i dajući veću nadu narodima svijeta.

Ključne riječi: *Sjedinjene Američke Države, sigurnost, strategija, Kosovo, Odlučna snaga*

Prostor Kosova i stabilnost Jugoistoka Europe neophodni su za SAD za stvaranje preduvjeta za ostvarivanja dominantnog manevra i projekcije moći na prostor buduće krize (prostor Kavkaza) koji je zbog svog energetskog bogatstva od životne važnosti za SAD. Analizom strategije nacionalne sigurnosti SAD-a i operacije Saveznička snaga dolazi se do ključaka koji upućuju da je operacija poduzeta s načelom: "Vodstvo danas – za sigurnije, naprednije sutra" da bi se ostvarili temeljni ciljevi iz strategije nacionalne sigurnosti s naglaskom na jačanju američkoga gospodarskog napretka. Upravo zato rješenja za kosovsku situaciju ne treba nipošto tražiti u humanitarnim interesima i težnji SAD-a da kazne svakog zločinca na zemaljskoj kugli, već naprotiv rješenje treba tražiti u nemoralnim interesima koji se ogledaju u težnji za bogaćenjem, kao i u zauzimanju novoga geostrateškog položaja s kojega se može lakše projicirati vojna moć i postići nadmoć na prostoru buduće krize.

---

1 Stožerni brigadir Drago Lovrić djelatnik je Hrvatske vojske.

I. UVOD

Na ulasku u 21. stoljeće u okruženju u kojemu se tradicionalna međunarodna politika preobražava u globalnu politiku, u politiku u kojoj se pod utjecajem modernih komunikacija i povećane gospodarske povezanosti briše razlika između domaćeg i međunarodnog, između nacionalnog i internacionalnog, SAD postaju jedina prava supersila, a izraz *globalizacija*, bez obzira na značaj i pojavu individualizacije u navedenoj pojavi postaje sve bliži izrazu *westernizacija* ili preciznije pojmu *amerikanizacija*. Smatralo se da će rušenjem Berlinskog zida i nestankom komunizma kao antisistemske snage nastupiti razdoblje mira i prosperiteta, i da će se na izazove globalizacije odgovoriti kvalitetnom integracijom kroz koju će se jačati nacionalne sigurnosti pogotovo malih zemalja te da će se društvene proturječnosti i krizne situacije rješavati mjerama i mehanizmima kolektivne sigurnosti.

Međutim, svjedoci smo da se na samom kraju 20. stoljeća ratni sukobi nastavljaju i da je zadnje desetljeće proteklog stoljeća po broju ratova jedno od frekventno najagilnijih. U 1999. godini u ratovima su sudjelovale i dvije bivše supersile.

Rat na Kosovu i intervencija međunarodnih snaga pod vodstvom SAD-a ubrzali su i povećali odlučnost djelovanja Rusije u Čečeniji. Pogrešnom se pokazala i teza da će trka u naoružavanju dovesti do svoga antipoda i da će ukloniti rat kao sredstvo za rješavanje društvenih proturječnosti. Trka u naoružavanju i stvaranje golemih nuklearnih potencijala anulirali su svjetske, odnosno totalne ratove, ali je zato povećana mogućnost izbivanja lokalnih ratova.² U mnogim slučajevima nestabilne nacije, unutarnji sukobi ili neuspješne države mogu destabilizirati određene regije i time do krajnjih granica zaoštriti društvene proturječnosti koje je moguće riješiti jedino ratom.

Osim naprijed navedenoga, sve se više razvijaju transnacionalne ugroze kao što su terorizam, ilegalna trgovina drogom, nedopuštena trgovina oružjem, ilegalna trgovina ljudima i ljudskim organima, međunarodni organizirani kriminal, nekontrolirana migracija izbjeglica i uništenje okoliša što sve može dovesti do ozbiljnih međunarodnih sukoba.

Svjedoci smo da se bogatstva mnogih ne stvaraju radom i znojem, poštenjem i znanjem, već naprotiv da su rezultat nasilne politike i prava jačega, kao i nasilnoga gospodarstva koje u uvjetima globalizacije poka-

---

2 Za male zemlje lokalni, odnosno mali ratovi u načelu su totalni ratovi sa svim posljedicama koje rat proizvodi za nacionalnu sigurnost i ne mogu se ni po čemu razlikovati od totalnih. Mali, odnosno lokalni ratovi postoje samo za velike i moćne.

zuje nevidenu bešćutnost i brutalnost i ekstremno naglašava izreku da je kapital bez boje, okusa i mirisa. U suvremenom svijetu, bogaćenje nasilnom gospodarskom politikom uz induciranje kriznih situacija na unaprijed definiranim područjima postaje sve više pravilom ponašanja država kao međunarodnih subjekata.

Zbog takvog načina ostvarivanja bogatstva ponekad su potrebni i mali ratovi da se to sadašnje stanje ne samo održi, nego i proširi s novim strateškim položajem s kojega je lakše projicirati svoju moć na prostore buduće krize. Temelj za nacionalnu sigurnost velikih trenutačno postaje strategija u kojoj su načela: nema usmjerenja na neprijatelja, usmjerenje na zadaću postaje imperativom, pri čemu se upravlja krizom, a ratna djelovanja se izvode bez mrtvih na strani velikih i moćnih. Pomoću kriza se rješavaju društvene proturječnosti, stvaraju nove korelacije u međunarodnim odnosima i pretpostavke za stvaranje novih bogatstava velikih i moćnih. Samim time kriza postaje ne samo poželjno već, štoviše, kreativno stanje.

Djelotvornim upravljanjem krizama zauzimaju se novi geostrateški položaji s kojih se projicira gospodarska politika i vojna moć u cilju stvaranja novih bogatstava, kao i ostvarivanja općeg blagostanja i blagodati slobode za sve svoje građane i njihove buduće naraštaje. Politike nacionalnih sigurnosti moćnih odabiru tko će biti sljedeći neprijatelj, pri čemu se taj odabir vrši s ciljem ostvarivanja najveće dobiti, odnosno najvećeg profita. Pri odabiru strateškog partnerstva vodi se računa o strateškoj dobiti, a kao posljedica te pojave javlja se čitav niz malih kriznih područja i puni spektar kriznih situacija pomoću kojih moćni upravljaju krizama kao društvenim pojavama.

U uvjetima globalizacije, glavne pojave procesa javljaju se kao rezultat jačanja međusobnih utjecaja i međuovisnosti država i društava koje zajedno čine globalni, odnosno svjetski sustav. U takvom sustavu odnosi i pojave u jednom dijelu svijeta određuju odnose i pojave u drugom dijelu svijeta, a samim time i kriza u jednom dijelu svijeta neminovno ima svoj utjecaj na drugi dio svijeta. Ovakvo tektonsko djelovanje i prenošenje kriza i ratnih sukoba iz jednog područja u drugo, koji na prvi pogled nisu kauzalno geopolitički povezani, navodi nas na rješenja koja svoje tragove kriju i u nemoralnim interesima velikih i moćnih.

Zbog toga se na kraju, kao rezultat navedenih pojava, javlja da rješenje za određeno nasilje, ili krizno stanje mogu pružiti samo nemoralni interesi velikih. Bez nemoralnih interesa velikih, koji se ogledaju u vlastitom gospodarskom bogaćenju i teritorijalnom proširenju s novim strateškim položajem, ne mogu se riješiti određene krizne situacije ili krizna područja. Ta krizna područja se pomoću određenih mjera zamrzavaju ili

kako to veliki i moćni kažu kontroliraju, a kada za to postoji potreba, ista krizna područja se aktiviraju i pomoću njih rješavaju se vlastiti strateški interesi.

U pojedinim značajnim kriznim situacijama ili regijama nisu potrebni ni veliki vojni potencijali da bi se određeno područje držalo pod kontrolom ili da bi se narušila strateška ravnoteža u određenom području ili regiji.³ Zbog velikog broja ugroza, kao i želje da SAD ostanu u budućnosti vodeća vojna i politička snaga sa svim posljedicama na međunarodnu sigurnost koje iz toga proizlaze, kao i zbog spoznaje da se SAD jedine mogu ponašati kao presudni kreator međunarodnih odnosa, ne postoji područje u svijetu koje ne može biti nezanimljivo za strategiju nacionalne sigurnosti SAD-a.

To je posebno zanimljivo zbog toga što SAD nemaju suparnika koji bi se mogao mjeriti s njihovom globalnom moći koja se temelji na četiri elementa: globalnoj vojnoj moći, globalnom gospodarskom utjecaju, globalnom kulturno-ideološkom utjecaju i (kao kumulativnoj posljedici prva tri) globalnom političkom utjecaju.⁴

Takva nadmoć daje prostora SAD-u da stvara svjetski poredak, sukladno svojim vizijama (*realpolitik*) čije temeljne odrednice jesu: sustav kolektivne sigurnosti, uključujući integrirano zapovjedništvo i snage (NATO, sigurnosni ugovor SAD – Japan); regionalna ekonomska suradnja (APEC, NAFTA) i globalne financijske i trgovačke institucije (IMF, WTO i slične); pojačati proceduru donošenja odluka konsenzusom, preferirati demokratsko članstvo s ključnim saveznicima; stvaranje osnovne globalne sudske strukture, stvaranje partnera koji će osigurati ravnotežu u nekoliko svjetskih regija i promocija demokracije, ljudskih prava, mira i ekonomskog prosperiteta.⁵

II. STRATEGIJA NACIONALNE SIGURNOSTI SAD-a

Kada se govori o strategiji nacionalne sigurnosti SAD-a, mora se definirati što se misli pod navedenim pojmom. U USEUCOM-ovoj Strategiji djelovanja i spremnosti dana je i definicija strategije nacionalne sigurnosti, koja glasi:

”Strategija nacionalne sigurnosti SAD-a je strategija djelovanja i proširenja, oblikovana kroz američku potporu i sudjelovanje, za povećanje svjetske zajednice i demokracije slobodnog tržišta.”⁶

3 Možemo vidjeti da je samo 200 ruskih vojnika na Kosovu značajno promijenilo strateške odnose u regiji i samim time značajno redefiniralo uspjehe operacije ”Saveznička snaga”.

4 Zbigniew Brzezinski, *Izvan kontrole*, Zagreb 1994., str. 77.

5 Turek Franjo, *Globalizacija i globalna sigurnost*, Varaždin 1999., str. 105-106.

6 USEUCOM Strategy of Engagemenet and Preparedness, studeni 1996., str. 2.

Osim ove definicije, u literaturi koju je objavio US Army War College, strategija nacionalne sigurnosti definira se:

”Strategija nacionalne sigurnosti podrazumijeva nacionalni program razvoja kojim se uz koordiniranu uporabu svih instrumenata državne moći nastoje obraniti i zaštititi nacionalni interesi.”

Strategija nacionalne sigurnosti SAD-a polazi od načela ”Vodstvo danas – za sigurnije, naprednije sutra”⁷, što govori da SAD smatraju da već imaju, ali da u potpunosti moraju i održati, vodeću ulogu u međunarodnoj zajednici i sustavu kolektivne sigurnosti u svijetu. Ciljevi strategije nacionalne sigurnosti SAD-a su višestruki i oni su međusobno komplementarni te su građeni na američkoj nedostižnoj snazi, a među njima posebno izdvajamo tri temeljna cilja koji su:

- povećati sigurnost SAD uspješnom diplomacijom i vojnim snagama koje su se spremne boriti i pobijediti;
- unaprijediti američki gospodarski napredak;
- promicati demokraciju u svijetu⁸

Strategija nacionalne sigurnosti SAD-a mora uvijek biti prosuđivana sa svih mogućih aspekata, a njen se uspjeh mjeri prema ostvarenju temeljnih zamisli iz Ustava SAD-a, koji američkom političkom vodstvu daje slijedeću zadaću:

”... osigurati opću obranu, promicati opće blagostanje i osigurati blagodat slobode za sve građane SAD-a i njihove buduće naraštaje...”

Globalno postavljena, najvažniji cilj američke nacionalne strategije je mobilizirati sve raspoložive vojne, gospodarske i diplomatske potencijale kako bi se zaštitili, ali i promovirali vlastiti nacionalni interesi i vrijednosti.⁹ Korištenje kombinacije vojne i gospodarske moći u međunarodnim odnosima predstavlja najuvjerljivije sredstvo kojim se može učinkovito utjecati na političke, gospodarske i svake druge odnose u međunarodnoj zajednici i samim time postići ciljeve koji se postavljaju vojna i politička vodstva.

Zaštita sigurnosti američke nacije – njenih ljudi, njenog teritorija i njenog načina života – najvažnija je zadaća strategije nacionalne sigurnosti SAD-a. Na ulasku u 21. stoljeće SAD imaju do sada neviđenu prigodu da svoju naciju stvore sigurnijom i naprednijom, kulturnijom i bogatijom. Vojnoj moći SAD-a nema premca, dinamično svjetsko gospo-

7 A National Security Strategy for a New Century, The White House, 1997., str. 1.

8 A National Security Strategy for a New Century, The White House, 1997., str. 1.

9 Nakić, M., Vojna strategija SAD na pragu 21. stoljeća, ciljevi, načini i sredstva, 1999., str. 1. (rukopis).

darstvo nudi povećane prigode za američke poslove i ulaganja i stjecanje dobiti kao i za otvaranje novih radnih mjesta, dok zajednica demokrat-skih nacija raste, povećavajući mogućnosti političke stabilnosti i mirnog rješavanja sukoba i dajući veću nadu narodima svijeta. Istodobno, opasnosti s kojima se SAD suočavaju opsežnije su i složenije nego ikad.

Etnički sukobi i države bez zakona ugrožavaju regionalnu stabilnost; terorizam, droga, organizirani kriminal, kao i širenje i prodaja naoružanja za masovno uništavanje svjetske su brige koje prelaze nacionalne granice; a ugrožavanje okoliša i brzi rast broja stanovnika u svijetu potkopavaju gospodarski napredak, ekonomske slobode i političku stabilnost u mnogim zemljama i pojavljuju se kao pojave koje asimetrično djeluju na nacionalnu sigurnost SAD-a te traže adekvatne odgovore na navedene pojave.

SAD smatraju da svoju sigurnost i blagostanje kod kuće mogu zaštititi jedino tako da budu aktivno uključene u svijet izvan svojih granica, ali i izvan granica neposrednog okruženja pri čemu se u novom vremenu granice otvaraju, tijekom informacija, tehnologije, novca, robe i ljudi preko granica se povećava, a time se crta između unutarnje i vanjske politike nastavlja brisati.

U cilju povećanja sigurnosti i blagostanja američke nacije za sigurnije i naprednije sutra određeni su sljedeći strateški prioriteti koji su ideja vodilja u realizaciji nacionalnih interesa:

- poticati nepodijeljenu, demokratsku i mirnu Europu;
- graditi jaku i stabilnu azijsko-oceanijsku zajednicu;
- nastaviti s američkim vodstvom kao najvažnijom svjetskom snagom mira;
- stvoriti više radnih mjesta i prigoda za Amerikance kroz otvoreniji i konkurentniji trgovinski sustav koji pogoduje i drugima u svijetu;
- povećati suradnju u suprotstavljanju novim ugrozama sigurnosti, koje prkose granicama i jednostranim rješenjima te ojačati vojna i diplomatska sredstva potrebna za suprotstavljanje tim izazovima.¹⁰

Da bi se ostvarili ovi prioritetni ciljevi strategije nacionalne sigurnosti, američko vodstvo bit će spremno, a i voljno, koristiti sve odgovarajuće instrumente nacionalne snage (a oni su višedimenzionalni i mnogostruki) kako bi utjecalo na akcije drugih država i nedržavnih čimbenika, kao i međudržavnih organizacija i institucija sa željom za daljnjim ostvarivanjem američkog vodstva u svijetu, ali i daljnjim potvrđivanjem kao željenog sigurnosnog partnera za zajednicu zemalja koje dijele američke

---

10 A National Security Strategy for a New Century, The White House, 1997., str. 4.

interese. Iako SAD znaju da moraju postojati granice njihova upletanja u svjetske odnose (u unutarnje stvari drugih zemalja), kao i da su resursi za navedenu zadaću ograničeni, ipak smatraju da je potrebno podupirati one aktivnosti u međunarodnoj zajednici kroz koje će se optimalno promicati američki nacionalni interesi i da će svako neselektivno i neoptimalno djelovanje dovesti do nepovratnog negativnog djelovanja na sigurnost i napredak američkih građana.

Prema tome, neka nitko u međunarodnoj zajednici ne očekuje nekakvo posebno humano djelovanje SAD-a, ako to nije povezano s američkim nacionalnim interesima. Takvo djelovanje može se pojaviti samo kao rezultat da su SAD uvjereni da trenutno nedjelovanje u nekoj kriznoj situaciji može ostaviti ozbiljne posljedice na sigurnost i boljitak života američkih građana, pa je potrebno da SAD poduzmu odlučne mjere i reakcije. SAD će koristiti višestruki i višedimenzionalni spektar instrumenata i postupaka, sa ciljem oblikovanja međunarodnog okruženja u svrhu zadovoljavanja američkih interesa i jačanja regionalne sigurnosti, kao i vlastite nacionalne sigurnosti. SAD se neće dovoditi u dihotomijske kušnje i poduzet će sve potrebne mjere za eliminiranje opasnosti razvoju američke nacije. Takvi naponi mogu biti usmjereni prema odvratanju od trke u naoružavanju, zaustavljanju širenja oružja za masovno uništavanje i smanjenju napetosti u kriznim regijama.

Djelatnosti SAD-a s ciljem oblikovanja međunarodnog okruženja imaju mnoge oblike, a najčešće se očituju u diplomaciji, međunarodnoj pomoći, inicijativi za neširenje naoružavanja, a posebno u intezivnim vojnim aktivnostima gdje američka vojska sa svojim razmještajem ili uporabom snaga izvan teritorija SAD-a rješava određene sukobe i krizne situacije, s ciljem sprječavanja sukoba i smanjenja prijetnji nacionalnoj sigurnosti, kao i sigurnosti saveznika i samim time oblikuje međunarodno okruženje. U odgovorima na krizu SAD koriste diplomatski, gospodarski ili vojni odgovor — ili najvjerojatnije neku kombinaciju svih triju odgovora, pri čemu uvijek vode računa da postignu maksimalni rezultat uz minimalne gubitke u svojim resursima. SAD znaju da imaju ograničene resurse pa odgovori na krizu proporcionalno ovise o kategoriji ugroženih nacionalnih interesa.

Nacionalni interesi podijeljeni su u tri kategorije, i to:

- životni interesi,
- značajni interesi i
- humanitarni interesi¹¹

---

11 A National Security Strategy for a New Century, The White House, 1997., str. 13–14.

U **životne nacionalne interese** ubrajaju se oni interesi koji su od glavnog značenja za preživljavanje, sigurnost i životnu snagu američke nacije. Među tim interesima su prvenstveno fizička sigurnost američkog i savezničkog teritorija, sigurnost američkih građana i gospodarsko blagostanje. SAD će napraviti sve, bez obzira na cijenu, da obrane te interese, uključujući i jednostranu i odlučnu uporabu svoje vojne sile, kada je to potrebno.

Druga kategorija uključuje situacije u kojima su ugroženi **značajni nacionalni interesi**. Ti interesi ne utječu na nacionalno preživljavanje, ali utječu na američko blagostanje i narav svijeta u kojemu se živi i koji okružuje SAD. U tim će slučajevima SAD koristiti svoje resurse za promicanje tih interesa onoliko koliko su cijena i rizici razmjerni ugroženim interesima. Intervencija SAD-a na Haitiju i sudjelovanje u operaciji NATO-a u Bosni i Hercegovini, kao i na Kosovu, egzakti su primjeri uporabe vojske u ostvarivanju značajnih nacionalnih interesa. S time da je posebna tema za raspravu ubraja li se intervencija na Kosovu u intervencije koje za cilj imaju očuvanje životnih ili značajnih nacionalnih interesa.

Treća kategorija uključuje **humanitarne interese**. U slučaju prirodnih katastrofa, katastrofa izazvanih ljudskom rukom ili teških kršenja ljudskih prava, SAD mogu djelovati jer to traže demokratske vrijednosti i postignuća američke nacije. Štoviše, u takvim slučajevima SAD svojim primjerom jačaju potporu vlastitom vodstvu u svijetu. Kada je god to moguće, SAD će težiti da spriječi humanitarne katastrofe diplomacijom i suradnjom s raznim partnerima, uključujući strane vlade, međunarodne institucije i nevladine organizacije. Izvršavajući takve zadaće SAD ne samo da mogu spasiti živote, već mogu i spriječiti iscrpljenje resursa do čega dolazi prigodom intervencije u krizi koja je izbila.

Globalno postavljena američka nacionalna strategija mobilizira sve raspoložive vojne, gospodarske i diplomatske potencijale kako bi se zaštitili, ali i u svjetskoj zajednici promicali vlastiti nacionalni interesi i vrijednosti. U ostvarenju američkih nacionalnih interesa posebno mjesto ima vojna moć koju SAD posjeduju, ali i primjenjuju. Vojska SAD-a zasigurno nije samo potrošač državnog proračuna (288,8 milijardi dolara u 2000., a projekcija za 2005. je 333,0 milijardi dolara) već je i aktivni kreator prigoda za američko gospodarstvo, pomoću kojih se stvara nacionalno bogatstvo, a samim time i lakše puni državni proračun.

Uporabom vojske mora se biti spremno odgovoriti na izazove i prijetnje američkoj strategiji nacionalne sigurnosti, pri čemu se teži oblikovanju međunarodnoga sigurnosnog okruženja gdje će se vojnom moći, a ne vojnom snagom otklanjati sigurnosne opasnosti za državu. Preven-

tivno smanjivanje konfliktnih žarišta i prijetnji, odvrćanje od agresije te jačanje regionalnih stabilnosti može se osigurati snažnim angažmanom američkih snaga u mnogim ključnim regijama svijeta, sve s ciljem oblikovanja međunarodnog okruženja u kojemu će se krizna situacija riješiti bez ratnog konflikta.

U obrani i zaštiti američkih nacionalnih interesa nacionalni vojni ciljevi jesu: promicati mir i stabilnost i kada je potrebno, poraziti protivnike.¹²

Američke oružane snage moraju biti sposobne osigurati nacionalnu sigurnost primjenom vojne sile da bi diplomaciji pomogle oblikovati međunarodno okruženje i odgovoriti na puni spektar kriza, a sve u cilju priprema za neizvjesnu budućnost. Pritom američke oružane snage pomažu oblikovati međunarodno okruženje odvrćanjem, mirnodopskim aktivnostima djelovanja i aktivnim sudjelovanjem u vođenju saveza. Za odvrćanje su presudne konvencionalne borbene mogućnosti, kao i nuklearne snage.

S ciljem oblikovanja međunarodnog okruženja, vojska SAD-a bit će pozvana odgovoriti na krize u punom opsegu vojnih operacija, od najmanjih koje se ogledaju u humanitarnoj pomoći preko intervencija u malim i lokalnim ratovima, pa sve do borbe i pobjede u velikim ratovima na glavnim ratištima (*major theater wars* – *MTW*), pri čemu bi se provodile istodobno i manje izvanredne operacije. Ako odvrćanje ne uspije, imperativ je da SAD budu sposobne poraziti agresiju bilo koje vrste, u što kraćem vremenu i sa što manjim američkim gubicima (u materijalnim resursima i posebno u ljudskim životima — imperativ je rat bez mrtvih, što vidimo na primjeru Kosova).

Nacionalna vojna strategija opisuje četiri strateške zamisli koje omogućuju kvalitetnu uporabu snaga s namjerom zadovoljenja zahtjeva strateškog okruženja i to su: strateška okretnost (*Strategic Agility*), prekomorska nazočnost (*Overseas Presence*), projekcija moći (*Power Projection*), odlučujuća snaga (*Decisive Force*).¹³ Ovdje je potrebno posebno naglasiti projekciju moći koja predstavlja sposobnost brzog i djelotvornog dovođenja i održavanja američke vojne moći u raspršene lokacije, kao i djelovanje iz više njih istovremeno sve do rješenja sukoba. Projekcija moći daje elastičnost vojnim potencijalima SAD-a za brz odgovor na krizu, s "paketima" ili modulima snaga koji se mogu brzo prilagoditi okruženju u kojemu moraju djelovati i, ako je to potrebno, boriti se za ulazak u područje na koje protivnik uskraćuje pristup.

12 National Military Strategy: Shape, Respond, Prepare Now: A Military Strategy for a New Era, Pentagon, 1997., str. 3.

13 National Military Strategy: Shape, Respond, Prepare Now: A Military Strategy for a New Era, Pentagon, 1997., str. 4.

Kao što je navedeno, američka vojska u obrani nacionalne sigurnosti djeluje i u manjim razmjerima. Osim rata na većem ratištu, navedena djelovanja obuhvaćaju mirovne operacije, pomoć u katastrofama, zabranu zona letenja, jačanje ključnih saveznika, ograničene udare i intervencije. Na kraju odgovora na krizu je borba i pobjeda u ratu. U predvidivoj budućnosti američke snage, zajedno s regionalnim saveznicima moraju biti sposobne vjerodostojno odvratiti (vojnomoć) i pobijediti (vojnomoć) agresora koji napada sa značajnim snagama prelazeći međunarodne granice, na dva udaljena ratišta, čije se vremenske granice sukoba međusobno preklapaju.

Održavanje takve sposobnosti za izvođenje vojnih operacija treba omogućiti da, kada su vojne snage SAD-a značajno prisutne u jednoj regiji, odvrata agresora, koji bi mogao iskoristiti ovu pogodnost, iz druge regije te odvrćanjem agresora izbjeci mogućnost susreta s opasnošću koja je veća ili složenija od očekivane. Jer, ako se na agresiju u određenom području gdje su američki nacionalni interesi ugroženi ne odgovori na vrijeme i sa potrebnom dozom ozbiljnosti, cijena budućeg odgovora biti će znatno viša. Strategija odvrćanja i pobjeđivanja agresije na dva ratišta daje sigurnost očuvanja elastičnosti u suočavanju s budućim, nepoznatim opasnostima, dok je istodobno djelovanje diplomacije potpomognuto vojnom moć pomaže sprečavanju razvoja takvih ugroza. Borba i pobjeda u ratovima donosi sa sobom tri posebno izazovna zahtjeva.

Prvo, mora se održati sposobnost vojske SAD-a da se poraz neprijatelju nanese brzo nakon početnih neprijateljskih prodora, a prije no što neprijatelj ostvari svoje ciljeve na dva ratišta, u sukobima koji slijede jedan drugoga. Pri tome se ovi sukobi mogu odigravati na dva dijagonalno suprotna kraja svijeta. SAD moraju održati tu sposobnost kako bi osigurale preuzimanje inicijative, maksimalno smanjile gubitak teritorija prije zaustavljanja napada, i osigurale integritet ratnih koalicija i ratnih saveznika SAD-a.

Drugo, SAD moraju planirati i pripremiti se za borbu i pobjedu u uvjetima u kojima neprijatelj može protiv savezničkih snaga, snaga SAD-a ili civilnog pučanstva koristiti asimetrična sredstva i nekonvencionalne pristupe kojima izbjegava ili pak slabi vojne i ukupne snage SAD-a. To je posebno važno i veliki je izazov. Zbog nadmoćnosti vojnih snaga SAD-a u konvencionalnoj vojnoj areni, neprijatelji koji izazivaju SAD vrlo će vjerojatno to raditi asimetričnim sredstvima, kao što su uporaba ili prijetnja uporabom oružja za masovno uništavanje, informativne i razne psihološke operacije, terorizam ili će pak koristiti progone stanovništva i stvaranje humanitarnih katastrofa kao što je radio Milošević na Kosovu. Ovakve situacije naročito primjenjuju zemlje koje po-

državaju državni terorizam kao sredstvo za rješavanje društvenih proturječnosti.

Treće, vojska SAD-a mora biti sposobna brzo djelovati i brzo vršiti prijelaze iz mirnodopskog stanja u stanje vođenja rata, pa tako u različitim situacijama različito djelovati. Mora biti sposobna da djeluje od većih razina mirnodopskog djelovanja u prekomorskim zemljama, do višestrukih, istodobnih, manjih lokalnih operacija. Povlačenje iz takvih operacija dovelo bi do značajnih političkih i vojno-operativnih izazova. Međutim, SAD moraju prihvatiti stupanj rizika povezan s povlačenjem iz lokalnih operacija i aktivnosti iako je to nepovoljno za međunarodnu sigurnost, a sve u cilju smanjenja većeg rizika kojemu se izlažu ako ne uspiju primjereno odgovoriti na ratove na glavnim ratištima.

Prioritet je učinkovito oblikovati međunarodno okruženje tako da se odvrti sam početak ratova, odnosno da se države i drugi međunarodni subjekti odvrate od rata kao sredstva za rješavanje društvenih proturječnosti. Međutim, ako odvratanje ne uspije, SAD će braniti sebe, svoje saveznike i partnere svim potrebnim sredstvima. Da bi se ovi deklarirani ciljevi i postigli potrebno je poduzimati takve korake koji će omogućiti brzo približavanje području krize, kao i mogućnost višesmjernog djelovanja na samo područje krize. To jest, potrebno je osigurati projekciju vojne moći sa stabilnog sigurnosnog područja koje se oblikuje sa saveznicima u miru na buduće nestabilno područje ili na područje koje raspolaže velikim bogatstvima, kao što je na primjer Kaspijski bazen, s potencijalnom rezervom nafte od 200 milijardi barela što obećava značajno zadovoljavanje povećanih svjetskih potreba u sljedećim desetljećima.¹⁴

Dugoročno gledano, ovisnost SAD-a o pristupu stranim izvorima nafte bit će sve značajnija i SAD imaju životni nacionalni interes u pristupu tom kritičnom resursu. Da bi otklonila ovaj značajni nedostatak i smanjila opasnosti za budući razvoj SAD-a, Amerika će svojim vojnim snagama, koje su najjača vojna sila i tehnološki najsuvremenija vojna snaga u svijetu, oblikovati, odgovoriti i pripremiti se, izgrađujući vojnu strategiju za novo doba, i samim time izgrađivati i snage koje ona traži te zaštititi američku naciju i njezine interese, kao i promicati mir koji koristi Americi i svim nacijama sličnih gledišta.

Da bi ostvarile ovaj cilj, SAD će poduzimati sve potrebne mjere da bi stvorile pretpostavke za projekciju svoje vojne moći s ciljem omogućavanja neizravnog pristupa američkog kapitala svjetskim energetskim izvorima. Upravo zbog toga, SAD kroz svoju buduću vojnu doktrinu JOINT VISION 2010 žele naglasiti da će korištenjem nadmoćnog i dominantnog manevra,¹⁵ uz precizno djelovanje svedimenzionalnom zaštitom

14 A National Security Strategy for a New Century, The White House, 1997., str. 31.

15 Dominantni manevar znači takvo borbeno djelovanje i pokretljivost gdje se uz višedimen-

i uz usredotočenu logistiku, postići nadmoć punog spektra djelovanja, što omogućava da upravljaju krizama i vode rat bez žrtava na svojoj strani, pri čemu ne postoji unaprijed definirani neprijatelj, a neprijatelj je svatko onaj tko ugrožava američke nacionalne interese, a oni su veoma širokog spektra.

Kada nam je ovo poznato, onda nam je jasno zašto je prostor Kosova i stabilnost jugoistoka Europe toliko važna za SAD i kolike su mogućnosti ostvarivanja dominantnog manevra i projekcije moći na prostor buduće krize (prostor Kavkaza) koji je, zbog svog energetskog bogatstva, od životne važnosti za SAD. Svjetska potrošnja energije u sljedeća dva ili tri desetljeća pokazuje tendenciju značajnog porasta uz najznačajnije povećanje potrošnje na Dalekom istoku, koje je uvjetovano snažnim zamahom azijskoga gospodarstva, a poznato je kako područje Središnje Azije i Kaspijskog bazena skriva pričuve prirodnog plina i nafte koje daleko nadmašuju one u Kuvajtu, Meksičkom zaljevu i Sjevernom moru. Pristup tim izvoristima i sudjelovanje u iskorištavanju tog potencijalnog bogatstva predstavlja ciljeve na kojima se potiču nacionalne ambicije, motiviraju gospodarski interesi, obnavljaju povijesna prava, oživljavaju imperijalne težnje i pothranjuju međunarodni rivaliteti.¹⁶

Stabilnošću jugoistoka Europe i dovođenjem snaga na područje Kosova, uz korištenje prostora Turske, može se iz više smjerova sa stabilnog temelja postići nadmoć punog spektra i projicirati moć na područje Kavkaza i Euroazijskog Balkana,¹⁷ kao i na cjelokupno područje Euroazije, uz potrebi i kontrolirani nadzor "crne rupe"¹⁸ u samom središtu Euroazije (bivši prostor SSSR). Došlo je vrijeme da Sjedinjene Države formuliraju i provedu integralnu, sveobuhvatnu i dugoročnu geostrategiju za čitavu Euroaziju. Ova potreba izvire iz međudjelovanja dvaju temeljnih realiteta: Amerika je danas jedina globalna supersila, a Euroazija je središnja arena globusa. Prema tome, o distribuciji snaga na euroazijskom kontinentu ovisit će američki primat i američka povijesna baština.

Način na koji će Sjedinjene Države manipulirati glavnim geostrateškim igračima na euroazijskoj šahovskoj ploči i istovremeno zadovoljavati njihove potrebe te način na koji će se upravljati geostrateškim osima Euroazije bit će ključan za dugotrajnost i stabilnost američkoga globalnog primata.¹⁹

---

zionalnu primjenu informacija omogućuje široko raspršenim združenim kopnenim, zračnim, pomorskim i svemirskim snagama njihovo raspoređivanje i kvalitetno izvršenje zadaće.

16 Vidi šire objašnjenje u knjizi Zbigniew Brzezinski, *Velika šahovska ploča — Američki primat i njegovi geostrateški imperativi*, Varaždin 2000., str. 117–118.

17 Vidi šire objašnjenje u knjizi Zbigniew Brzezinski, *Velika šahovska ploča — Američki primat i njegovi geostrateški imperativi*, Varaždin 2000., str. 82–92.

18 Zbigniew Brzezinski, *Velika šahovska ploča — Američki primat i njegovi geostrateški imperativi*, Varaždin 2000., str. 116.

Upravo zbog važnosti Euroazije u ostvarivanju geostrateškog primata i uzimajući u obzir činjenicu da za SAD Euroazija predstavlja najveći geopolitički dobitak, treba operaciju "Saveznička snaga" promatrati u kontekstu budućih poteza glavnog svjetskog igrača na šahovskoj ploči jer se strategija ne izgrađuje za sutra, za ovu ili sljedeću godinu, već se strateški potezi vuku s ciljem ostvarivanja najveće dobiti u sljedećem desetljeću, za sljedećih 20–30 godina ili čak i dalju budućnost. U tom kontekstu treba i sagledavati djelovanje SAD-a i NATO saveza u operaciji "Saveznička snaga", jer upravo o tome koliko će dugo i kako učinkovito Sjedinjene Države uspijevati održavati svoju premoć u Euroaziji, izravno će ovisiti i američki primat u globalnim razmjerima.

III. OPERACIJA "SAVEZNIČKA SNAGA"

Promatrajući genezu sukoba na Kosovu možemo uvidjeti da sukob ima svoje duboke povijesne korijene koji sežu u daleku prošlost i to sve od doseljavanja Slavena na te prostore, preko bitke na Kosovu između Turaka i Srba u 14. stoljeću pa sve do 20. stoljeća kada je u svim ratovima (balkanski ratovi, Prvi i Drugi svjetski rat) dolazilo do sukoba između Srba i Albanaca, pri čemu su neriješeni nacionalni problemi stavljeni pod tepih izgubljenih rješenja, a međunacionalna netrpeljivost pri svakom novom pokušaju rješavanja postajala problem na sve većoj razini nemoćnosti rješavanja. Sve do Vidovdanskog ustava iz 1989. godine Kosovo je bilo autonomna pokrajina u sastavu Srbije i bivše Jugoslavije s više-nacionalnom vladom većinom sastavljenom od Albanaca. Vidovdanskim ustavom Srbija (Milošević) je oduzela autonomiju Kosovu i uvela politiku nacionalne diskriminacije koja je isključivala kosovske Albance iz svih oblika kulturnog, gospodarskog i političkog života na tim prostorima.

Sustav sigurnosti na Balkanu dugi niz godina održavao se uravnoteženim odnosima članica Varšavskog ugovora (Bugarska, Rumunjska) i članica NATO-a (Grčka, Turska). Između tih dviju blokovskih struktura Jugoslavija je djelovala, zajedno s Albanijom, kao izvanblokovski akter koji je stvarao specifičnu balkansku ravnotežu. Nestankom Varšavskog ugovora i raspadom Jugoslavije otvoren je političko-strategijski vakuum u balkanskom prostoru i ispunjeni su uvjeti za stvaranje novih odnosa unutar balkanskih i europskih okvira.²⁰ Srbija je pokušala iskoristiti taj vakuum i politikom progona, uz jake pritiske i nepoštivanje ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, riješiti pitanje Kosova i proterati kosovske Albance.

19 Zbigniew Brzezinski, *Velika šahovska ploča — Američki primat i njegovi geostrateški imperativi*, Varaždin 2000., str. 183.

20 Vukadinović, R., *Postkomunistički izazovi europskoj sigurnosti*, Grude 1997.

Međunarodna zajednica je više puta upozoravala predsjednika Miloševića na pogubnost nacionalističke i šovinističke politike nad kosovskim Albancima. Narочito snažno upozorenje dobio je u prosincu 1992. godine iz SAD-a kada je predsjednik George Bush upozorio Miloševića da će Sjedinjene Države reagirati ako nastupi srpsko nasilje na Kosovu.

Između 1992. i 1995. Milošević je poticao i huškao, a povremeno se i aktivno uključivao u rat u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. Sa završetkom rata u BiH i potpisivanjem Daytonskog sporazuma u studenom 1995., represije na Kosovu se pojačavaju i 1998. godine ova diskriminacija se pretvara u sustavno nasilje nad kosovskim Albancima ubrzavajući krizu, pri čemu su naponi međunarodne zajednice i NATO-a potpuno uništeni. To dovodi do pojačanih vojnih prijetnji NATO-a koje, uz političke i gospodarske pritiske, navode Miloševića na pristanak na razmjешtaj promatrača Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi (*OSCE Kosovo Verification Mission*) i NATO-ove zračno-verifikacijske misije.

Dolaskom međunarodnih promatrača nasilje se znatno smirilo, ali su stvarani preduvjeti za novi val nasilja koji se počeo pojačavati početkom 1999. godine, a posebno je eskalirao 15. siječnja 1999., masakrom 45 civila albanske nacionalnosti u selu Račak, što je potaknulo ponovno angažiranje međunarodne zajednice koja poduzima maksimalni napor u cilju sprečavanja sukoba. Kontaktna skupina ministara sastala se u Londonu 29. siječnja 1999. i pozvale je obje strane da prestanu s nasiljem i da sjednu za pregovarački stol. NATO je 30. siječnja dao punu potporu strategiji Kontaktne skupine i glavni tajnik NATO-a Javier Solana upozorio je da će, ako se ne prestane s nasiljem, NATO poduzeti zračne napade po ciljevima na teritoriju Savezne Republike Jugoslavije. Sukobljene strane bile su pozvane na pregovore u Rambouillet (Francuska) s ciljem potpisivanja sporazuma. Međutim, zbog nepopustljivosti Srba, do potpisivanja sporazuma ipak nije došlo. Pregovori o miru u Parizu službeno su suspendirani 19. ožujka i samo dan kasnije Savezna Republika Jugoslavija poduzima veliku ofenzivu pri čemu vrši etničko čišćenje albanskog pučanstva protjerivanjem u susjedne zemlje, a uništavanjem i paljenjem kuća i sela u kojima su živjeli Albanci provodi genocidnu politiku etničkog čišćenja. Operacija etničkog čišćenja planirana je mjesecima i imala je kodni naziv "Potkova". U vremenu od 21. do 24. ožujka 1999. inicirani su posljednji diplomatski naponi međunarodne zajednice i SAD-a za potpisivanje sporazuma. Pregovore je vodio na tim prostorima već poznati pregovarač Richard Holbrooke i s obzirom da intenzivni pregovori na relaciji NATO – Beograd nisu dali nikakve rezultate, SAD i NATO saveznici su 24. ožujka 1999. odbacili mogućnost rješavanja krize diplomatskim sredstvima i započeli su vojni pohod uz zahtjevanu učinkovitu potporu diplomacije.

NATO je u cjelokupnom svom povijesnom razdoblju neprekidno djelovao na dva područja: političkom i vojnom, ali u operaciji "Saveznička snaga" prvi put je na vojnom planu stvarno borbenu uključen u jednu veliku operaciju, pri čemu je zbog dominantne uloge SAD-a u globaliziranom svijetu i u samome NATO savezu vojno uključen za ostvarivanje nacionalnih interesa SAD-a. Ovaj događaj je i prekretnica za cjelokupne međunarodne odnose na temelju koje se može napraviti čitav niz analiza i interpretacija uloge i zadaće NATO-a u novom svjetskom poretku, kao i uloge SAD-a, kao vodeće snage saveza.

Operacija "Saveznička snaga" nije bila klasična vojna operacija jer se sukob neprekidno odvijao u različitim prostornim dimenzijama, pa nije došlo do masovnih sukoba kopnenih snaga, već su se neprekidno odvijale dvije operacije, kopnena i zračna. Snage NATO-a provodile su bojna djelovanja iz zraka i djelovale su propagandnim sredstvima i sredstvima elektronskog rata te su na tom području u prvim danima operacije postigle nadmoć, dok je Vojska Jugoslavije neprekidno djelovala kopnenim snagama i na kopnu se sukobljavala s Oslobodilačkom vojskom Kosova. S obzirom da NATO ni u jednom trenutku nije upotrijebio kopnene snage (a pitanje je li ih imao namjeru upotrijebiti) sukob koji se odvijao na istom geografskom području možemo smatrati asimetričnim ratom u pogledu dimenzija rata. Iako je elektronskim djelovanjem bio ozbiljnije narušen sustav zapovijedanja Vojske Jugoslavije, postrojbe VJ neprekidno su djelovale po točno predviđenom planu i postizale su uspjehe u kopnenom ratovanju i to iz razloga što je u zapovjednom kadru postojala idejna veza. Zapovjednici na terenu su znali koji su im ciljevi i zadaće pa i nefunkcioniranje zapovjedno-informacijskih i komunikacijskih sustava nije u potrebnoj mjeri umanjilo borbenu sposobnost postrojbi Vojske Jugoslavije da izvode borbena djelovanja u kopnenoj dimenziji i izvrše brzi progon i etničko čišćenje nesrpskog pučanstva sa Kosova. Zbog prevelikog straha i potrebnog broja vojnika NATO je samo razmišljao o kopnenoj operaciji, ali ipak zbog uspješnih učinaka zračne kampanje nije bio prinuđen sukobiti se s Vojskom Jugoslavije i u toj dimenziji rata.

U operaciji "Saveznička snaga" i tijekom kosovske krize Sjedinjene Američke Države i NATO saveznici imali su tri velika interesa na kocki:

- Prvi, agresija Srbije na Kosovo predstavljala je izravnu prijetnju Balkanu i stabilnosti jugoistočnog područja NATO-a. Nije postojala nikakva prirodna granica ovog nasilja koje je zapravo započelo 1991. agresijom na Sloveniju, zatim na Hrvatsku i preko BiH se proširilo na Kosovo. Nastavak sukoba na Kosovu prijetio je uništenjem uspješnog Daytonskog mirovnog procesa u BiH i širenjem kaosa u Albaniju, destabiliziranjem Republike Makedonije s velikom albanskom manjinom te širenjem krize na druge susjedne zemlje, uklju-

čujući Bugarsku i Grčku. Nestabilnost u ovoj regiji mogla je pojačati suprotnosti između Grčke i Turske, dvije saveznice NATO-a sa značajnim i uvijek različitim interesima što bi značajno usložilo međunarodne odnose i situaciju u regiji, pri čemu postaje upitno bi li SAD mogle uspješno kontrolirati krizu.

- Drugi, operacijom "Potkova" Srbija je sustavno planirala i provodila etničko čišćenje kosovskih Albanaca što je rezultiralo preopterećenjem infrastrukture susjednih zemalja kao i mogućnošću da se preko izbjeglica kriza prenese na susjedne države, destabilizira regija i samim time djeluje na stabilnost NATO-a.
- Treći, ponašanje SRJ do operacije "Potkova" izravno je predstavljalo izazov vjerodostojnosti NATO-a jer je SRJ prekršila sve potpisane sporazume, a zatim je protjerivanjem stanovništva ugrozila kredibilitet NATO-a kao i kredibilitet sigurnosnih obveza SAD-a u čitavom svijetu.

Na početku zračnog pohoda odnosno operacije "Saveznička snaga", NATO je postavio specifične strateške ciljeve za uporabu snaga na Kosovu, a koji su kasnije služili kao temelj uvjetima postavljenima Miloševiću za zaustavljanje bombardiranja. To je bilo dovoljno predsjedniku Clintonu da se odluči za vojno djelovanje i da pri tome navede kako postoje tri cilja SAD-a i njihovih saveznika za koje slobodno možemo reći da su deklarirani ciljevi (javni ciljevi); i oni su slijedeći:

- dokazati ozbiljnost NATO-ovog protivljenja agresiji i njegovu podršku miru;
- odvratanje predsjednika Miloševića od nastavka i jačanja napada na bespomoćne civile, namećući mu cijenu za te napade;
- onesposobiti i značajno umanjiti srpske vojne kapacitete kako Srbija više ne bi mogla voditi rat na Kosovu.²¹

Osim ovih deklariranih ciljeva pojavljivala se i teza da je temeljni cilj djelovanja SAD-a i NATO-a humano uzvišen i da se ogleda u nepopustljivosti SAD-a da se mijenjaju potpisane granice europskih država nakon Drugog svjetskog rata te da su kroz operaciju "Saveznička snaga" prije svega spriječene snage OVK da nasilno promijene granicu SRJ. Ovoj tezi ide u prilog i promašena hrvatska inicijativa koju je diplomatskom koru u Republici Hrvatskoj iznio tadašnji predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman.²² U hrvatskoj inicijativi predložena je indirektna podjela Kosova, pri čemu bi nadzor nad sjevernim dijelom imali

21 Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, Varaždin 1999., str. 68.

22 Za hrvatsku vanjsku politiku u vremenu od 1996.—1999. možemo slobodno reći da je politika pogrešnih inicijativa i propuštenih prilika.

Srbi, a od međunarodnih snaga bili bi nazočni samo Rusi, dok bi nad južnim dijelom nadzor imala OVK (Albanci), a kao garant sigurnosti bile bi nazočne snage NATO-a. S obzirom da je ova inicijativa odbačena uz oštru osudu i gnušanje međunarodne javnosti, smatralo se da je to dovoljan indikator za obranu navedene teze. Za ciljeve u operaciji "Saveznička snaga" što su ih naveli SAD i NATO možemo pretpostaviti da su deklarirani ciljevi zbog sljedećih razloga:

- svi ratovi koji su vođeni u 20. stoljeću (od Prvog svjetskog rata pa sve do danas) imali su različite javne (deklarirane) od stvarnih ciljeva i stvarni ciljevi vojnih operacija i vojnih pohoda uvijek su bili prikriveni;
- u bliskoj prošlosti u svijetu je bilo mnogo većih humanitarnih katastrofa od one na Kosovu (BiH, Somalija, Haiti, progon Kurda u Turskoj, pa do sadašnje situacije u Čečeniji), što nam daje pravo da ne vjerujemo da je razlog operacije humanitarnog karaktera;
- postojali su i veći izazovi kredibilitetu NATO-a na koje se navedeni savez nije ni oglasio, a kamoli vojno djelovao;
- po prvi put se djelovalo protiv jedne suverene države, a da to nije odobrilo Vijeće sigurnosti UN, sa čime se trebamo zapitati postoji li uopće međunarodno pravo i uvodi li se ponovno u međunarodne odnose pravo jačega koji može ocjenjivati kada su humanitarni i politički interesi ugroženi;
- NATO savez je neprekidno ispitivao stabilnost Miloševića što navodi na neke druge ciljeve operacije;
- u samom djelovanju intenzivno su rušeni i uništavani civilni ciljevi i energetske potencijali u Vojvodini u kojoj je stupanj međunarodne tolerancije bio najveći, a Albanci su zanemariva etnička skupina u toj pokrajini;
- tijekom operacije u samoj Srbiji je postignuta politička i nacionalna homogenizacija što je uz jačanje unitarizma i militarizaciju društva stvaralo preduvjete da se sukob prenese izvan Kosova i da se dodatno destabilizira cjelokupna regija;
- troškovi operacije bili su izuzetno veliki – oko 600 milijuna dolara dnevno što govori o vrlo visokoj cijeni operacije, a to nam ponovno nameće pitanje jesu li u pitanju bili životni ili značajni nacionalni interesi. Deklarirano je da će SAD vojno djelovati u operacijama u kojima su ugroženi značajni nacionalni interesi i da će SAD koristiti svoje resurse za promicanje tih interesa onoliko koliko su cijena i rizici razmjerni ugroženim interesima. Ti interesi ne utječu na na-

cionalno preživljavanje, ali utječu na američko blagostanje i narav svijeta u kojemu se živi i koji okružuje SAD.

S obzirom na cijenu operacije mogli bismo pretpostaviti da su vjerovatno bili ugroženi životni, a ne značajni nacionalni interesi SAD-a, a tada ciljevi operacije ne mogu biti ni slučajno oni koji su javno deklarirani. Odgovor na to pitanje dala bi intervencija kopnenih snaga i to bi bio vjerodostojni pokazatelj da su u pitanju bili životni nacionalni interesi. Srpskim potpisivanjem sporazuma prestala je potreba za borbenom uporabom kopnenih snaga u operaciji "Saveznička snaga" od strane SAD-a i zbog toga je odgovor na ovo pitanje potrebno potražiti u izjavama onih koji su donosili strateške odluke tijekom operacije.

Analizirajući sam vojni pohod NATO-a na Kosovo možemo vidjeti da, kao što je već navedeno, to nije bio tradicionalni vojni sukob, s obzirom da nije bilo izravnog sukoba glavnine vojnih snaga u operaciji. Iako su mnogi planeri u NATO-u smatrali i očekivali da će to biti kratak sukob i da će Milošević brzo biti prisiljen na potpisivanje sporazuma, tijekom operacije spoznalo se da nema brzih rješenja i da se mora ustrajati i po potrebi proširiti popis zračnih ciljeva i prijetnji ako se žele postići ciljevi operacije.

Planirano je da operacija savezničkih snaga bude izvedena u pet faza. Faza 0 uključivala je razmještaj zračnih snaga na europsko ratište.

Prva faza počela je 24. ožujka u 19.00 sati i trebala je uspostaviti zračnu prevlast na Kosovu i onemogućiti SRJ da zapovijeda vlastitim vojnim potencijalima i nadzire ih. Težilo se isključivo djelovanju po stacionarnom oružju i provođenju učinkovite obrane zračnog prostora BiH i zemalja članica NATO-a, kao i učinkovitoj zaštiti snaga SFOR-a u Bosni i Hercegovini. Djelovanje Vojske Jugoslavije protiv snaga SFOR-a i susjednih zemalja članica NATO-a moglo je prekinuti zračnu kampanju i samim time u potpunosti narušiti postavljene ciljeve.

Jedan od glavnih ciljeva prve faze bio je prisiliti Miloševića da sjedne za pregovarački stol. Neke zemlje članice NATO-a bile su mišljenja da će se to postići veoma brzo i da će se pregovori u Rambouilletu veoma brzo nastaviti s pozitivnim ishodom i potpisivanjem sporazuma. Prosudbe su bile da će se to dogoditi u roku od nekoliko dana ili jednog do dva tjedna bez uništavanja vitalnih gospodarskih potencijala SRJ. Problem se javljao i u tome što su određene zemlje članice NATO-a, kao što su Italija, Mađarska i Francuska pristajale samo na fazne zračne napade da bi se pokazala odlučnost NATO-a, jer su očekivale da će se rano postići sporazum, a i bojale su se popratnih pojava operacije. Operacija "Saveznička snaga" nije otpočela na način na koji bi inače SAD

započele primjenjivati zračne snage: masovno, udarajući na strateška gravitacijska središta koja podupiru Miloševića i njegov represivni režim.

Druuga faza je odobrena već 27. ožujka 1999. i zračni napadi su prošireni na vojnu infrastrukturu i na snage za potporu (zapovjedništva, instalacije, telekomunikacije, skladišta goriva i streljiva, sustavi za proizvodnju i čuvanje goriva i vojarne). Ova faza odobrena je jednoglasno prihvaćenom odlukom NATO-a samo tri dana nakon početka operacije zbog toga što je režim Slobodana Miloševića nevjerojatnom brzinom provodio etničko čišćenje Albanaca i nesrpskog pučanstva na Kosovu. Bilo je potrebno ubrzati odgovore na ove izazove, jer je vodstvo SRJ prosudilo kako je posljednji trenutak da se nepovoljni odnos pučanstva na Kosovu (9:1 u korist Albanaca) drastično promijeni ili će Kosovo biti zauvijek izgubljeno. Dolaskom paravojnih skupina, kao i genocidnim djelovanjem Vojske Jugoslavije represija, ubijanje i protjerivanje doseglo je katastrofalne razmjere. U roku od nekoliko dana protjerano je preko pola milijuna ljudi. Izbjeglički val se svakodnevno povećavao i to poglavito na susjedne zemlje Albaniju i Makedoniju pri čemu je poprimio razmjere humanitarne katastrofe s opasnom tendencijom da u potpunosti destabilizira regiju i da ratni sukob preraste u regionalni, pa i u svjetski sukob. Između NATO-a i Slobodana Miloševića nastupila je igra ruskog ruleta i trka u kojoj je bio cilj tko će koga prije dovesti do kaosa i nemogućnosti kontrole sukoba. Nakon što je SRJ pokazala da je potpuno tvrdokorna i nepopustljiva, porasli su pritisak i tempo napada i zbog toga samit NATO-a 23. travnja 1999. donosi odluku o trećoj fazi operacije "Saveznička snaga".

Treća faza operacije ima za cilj proširenje zračne kampanje po širokom spektru ciljeva velike vojne važnosti i sjeverno od 44. paralele s naglaskom komunikacijskim i energetske postrojenjima, vojno-industrijskoj infrastrukturi i medijima, a u cilju postizanja strateških učinaka sa zadaćom da prisili SRJ na potpisivanje sporazuma. U NATO-ovoj deklaraciji od Miloševića je zatraženo slijedeće:

1. osigurati prekid svih vojnih operacija i odmah zaustaviti nasilje i represiju na Kosovu;
2. povući s Kosova Vojsku Jugoslavije, policiju i paravojne snage;
3. pristati na nazočnost međunarodnih vojnih snaga na Kosovu;
4. pristati na bezuvjetan i siguran povratak svih izbjeglica i raseljenih osoba te na nesmetan pristup međunarodnih organizacija za humanitarnu pomoć;
5. pokazati svoju volju da radi na uspostavljanju političkog okvira utemeljenog na sporazumu iz Rambouilleta.

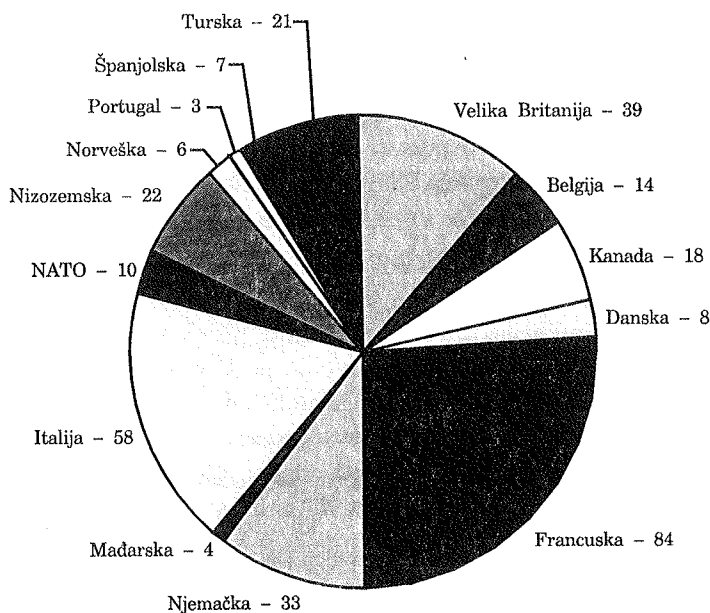
U tim intenzivnim napadima napravljeno je i nekoliko grešaka koje su ozbiljno zaprijetile nastavku zračne kampanje, a među njima posebno se ističu napad na kinesko veleposlanstvo u Beogradu 7. svibnja 1999. kao i pogođeni civilni ciljevi na Kosovu gdje se posebno izdvaja bombardiranje kolone albanskih izbjeglica s Kosova.

Četvrta faza operacije bila je predviđena da bude potpora za stabilizaciju stanja nakon operacije "Saveznička snaga" i omogućavanje provedbe operacije "Zajednički zaštitnik", dok se u petoj fazi predviđao povratak u matične baze.

Tijekom same operacije (78 dana), za koju je već navedeno da joj je asimetričnost bitno obilježje, izvedeno je 38 tisuća borbenih naleta, pri čemu nije poginuo niti jedan pilot, a sudjelovale su snage 14 od 19 članica NATO-a; samo se dva zrakoplova nisu vratila u bazu.²³ Na grafikonu broj 1. prikazano je sudjelovanje neameričkog zrakoplovstva u operaciji.

Grafikon 1

Sudjelovanje neameričkog zrakoplovstva u operaciji

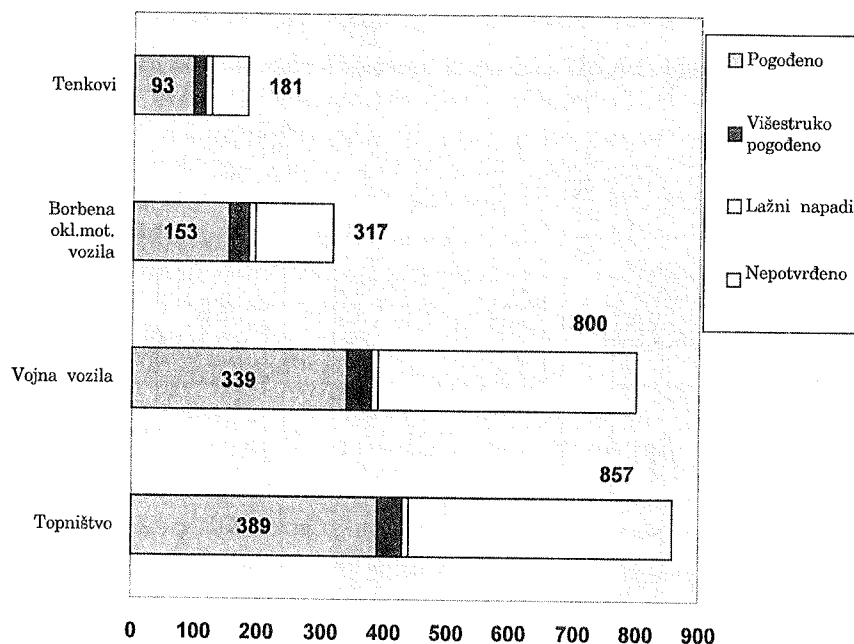
Iz navedenog se vidi da su snage 13 članica NATO-a izvele gotovo 15 tisuća borbenih naleta sa 327 zrakoplova, što čini 39% ukupnih naleta u operaciji. Zračni napadi protiv srpskih oklopnih snaga bili su efikasni

²³ Department of Defense United States of America, Report to Congress; Kosovo/Operation Allied Force, After-Action Report, 31. siječnja 2000., str 78.

tek nakon što je Oslobodilačka vojska Kosova poduzela svoj glavni napad i prisilila snage VJ da otkriju i grupiraju svoje oklopne i mehanizirane snage. Po ocjenama američkog ministra obrane Williama Cohena i zapovjednika združenog stožera generala Henry Sheltona kaže se da je riječ o nesumnjivo najpreciznije vođenoj zračnoj i raketnoj operaciji u povijesti. Efikasnost napada na vojno-zemaljske ciljeve po podacima ministarstva obrane SAD prikazana je u grafikonu 2.

Grafikon 2

Pogođeni vojno-mobilni ciljevi u operaciji

Grafikon prikazuje da je NATO pogodio ili višestruko pogodio, a to znači zasigurno uništio 93 tenka, 153 borbena oklopna transportera, 339 vojnih vozila i 389 topničkih oružja. S obzirom da je NATO u tijeku operacije izveo preko 38 tisuća borbenih naleta i djelovao raketama tipa Tomahawk, pored ovih ciljeva NATO je djelovao po golemom broju vojno-gospodarskih ciljeva, a među uništenima, uz one prikazane u grafikonu broj 2, ističu se sljedeći veći uništeni vojno-gospodarski ciljevi:

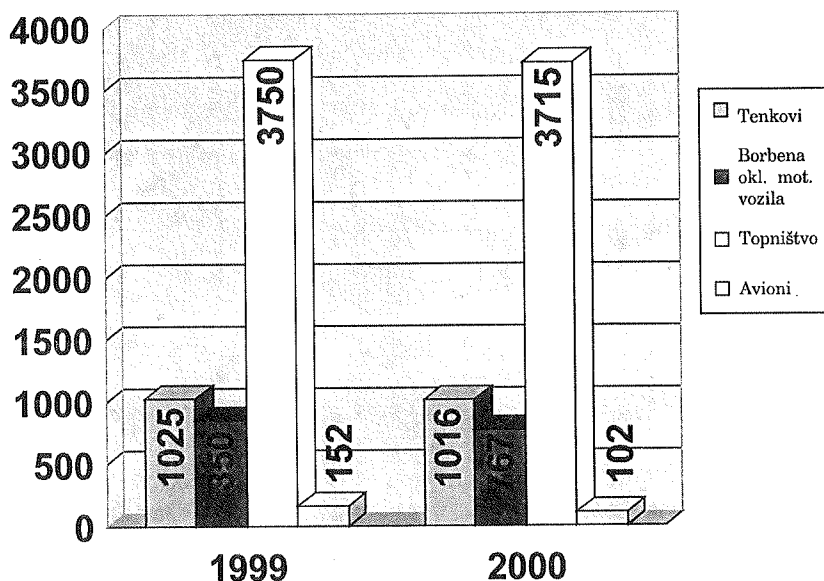
- 11 željezničkih mostova;
- 34 putna mosta;
- 29% svih srpskih skladišta streljiva;
- 57% pričuva nafte;

- sve jugoslavenske rafinerije nafte;
- 14 zapovjednih mjesta;
- preko 100 zrakoplova;
- 10 vojnih aerodroma.

Prema tvrdnjama Pentagona čiji su vojni stručnjaci nakon prestanka zračnih operacija razgledali 38 mjesta na kojima je, prema navodima SRJ bilo razaranja nevojnih objekata, samo je jedno mjesto pretrpjelo ozbiljniju štetu u bombardiranju, a na 37 objekata razbijeni su samo prozori i crjepovi.²⁴

Grafikon 3

Pregled broja uništenih klasičnih vojnih ciljeva

Prema izvješćima SRJ, broj uništenih klasičnih vojnih ciljeva je prikazan u grafikonu broj 3 i on je dobiven usporedbom dostavljenih podataka po bečkom sporazumu za 1999. i 2000. Ovo izvješće se može uzeti sa relativno visokim stupnjem točnosti jer su prijave po bečkom sporazumu podložne višestrukim međunarodnim verifikacijama. Iz ovoga izvješća je vidljivo da je broj uništenih zrakoplova, tenkova, oklopnih transportera i topničkih oružja višestruko manji nego što je navedeno u izvješću američkog Ministarstva obrane.²⁵ Možemo pretpostaviti da je

²⁴ Department of Defense United States of America, Report to Congress; Kosovo/Operation Allied Force, After-Action Report, 31. siječnja 2000. godine, str. 86.

broj uništenih topničkih oružja veći nego što je prijavila srpska strana iz razloga što je minobacače relativno lako prikrivati tijekom međunarodnih inspekcija, ali teška topnička oružja (razlika u prijavi 1999. i 2000. je samo 10 komada), tenkovi (razlika je 9 komada) i avioni (razlika je 50 komada) su zasigurno točni u prijavi srpske strane. Broj uništenih zrakoplova ne premašuje stotinu, koliko je navedeno u izvješću Pentagona već je 50 komada, što je i razumljivo jer se operacija vodila u zračnom prostoru gdje je NATO imao totalnu prevlast. Vojska Jugoslavije je poduzimala učinkovite mjere operativnog maskiranja, tako da je kopnena komponenta VJ pretrpjela gubitke manje od jedan posto (u gubitke su uključeni oni koje su nanijeli i NATO i OVK) što je uvelike odvrćalo NATO od kopnene operacije.

Po opširnom izvješću organizacije *Human Rights Watch* tvrdi se da je u tijeku operacije "Saveznička snaga" u zračnim napadima na ciljeve u SRJ u devedeset incidenata ubijeno oko 500 civila.²⁶ Pored ovoga potrebno je istaknuti da su snage NATO bile najefikasnije kada su djelovale po gospodarskim ciljevima, za koje teško možemo reći da su vojni, koji su nepokretni i stacionarni, koji se ne mogu maskirati niti braniti, ali ostavljaju teške posljedice na gospodarstvo, budući razvoj i blagostanje napadnute države. Međutim i sam *Department of Defense* ističe da su Srbi bili efikasni u korištenju lažnih ciljeva i učinkovitim prikrivanju, ali ne priznaje da su se srpske snage poigravale sa NATO koristeći odlično pripremljene makete s infracrvenim zračenjem i da su mogućnosti otkrivanja ciljeva od strane NATO-a ipak ograničene.

Kada bi analizirali što je to prisililo Miloševića na potpisivanje sporazuma (indirektna kapitulacija) onda je očigledno da je najveći utjecaj imala golema šteta koja je nastala kao rezultat pojačanih vojnih pohoda na stratešku gospodarsku infrastrukturu, medijske ciljeve, ciljeve nacionalnog zapovijedanja i nadzora, a tek potom napadi na snage na Kosovu kojima je bila i stalna prijetnja mogućnost kopnene invazije, te nemogućnost Vojske Jugoslavije da prouzrokuje veću štetu ili žrtve NATO-a.²⁷ Pored ovih vojnih čimbenika postojali su i slijedeći vojno-politički razlozi koji su indirektno djelovali, a oni su sljedeći:

- Prvo, složnost NATO saveznika bila je iznimno važna u prisiljavanju SRJ da prihvati uvjete NATO-a. Budući da Vojska Jugoslavije nije mogla poraziti NATO, jugoslavenska diplomacija neprekidno je djelovala u smjeru političke podjele među članicama NATO-a. Inten-

25 Vidi izvješće po bečkom sporazumu za 1999. i 2000.

26 Vjesnik, 9. veljače 2000.

27 Diskutabilno je što bi bilo da su isplivale podmornice SRJ i da su vojno djelovale po bazama u Italiji ili da je VJ sa par zrakoplova MIG-29 izvršila djelovanje po bazama SFOR-a u Bosni i po NATO-ovim bazama u susjednim zemljama.

zivno je djelovala na javno mišljenje u Italiji, Grčkoj, Francuskoj, Velikoj Britaniji i Njemačkoj. NATO je uspio zadržati jedinstvo tijekom cijele operacije uz, mora se priznati, povećane napore, a upitno je što bi bilo da je Vojska Jugoslavije nanijela veće gubitke članicama NATO-a ili da je zrakoplovstvom djelovala po savezničkim kampovima u Albaniji i Makedoniji.

- Drugo, stalni naponi diplomacije da "obrađi" Rusiju pokazali su se ključnima za potpisivanje sporazuma i to zato jer je, od nekadašnjeg sovjetskog globalnog djelovanja, danas Balkan jedino područje na kojemu ruska politika može projicirati svoju političku i strategijsku moć, te je udar na Srbiju bio izvanredna prilika da se vidi dokle Rusija može ići i koliki je zapravo prag njezine slabosti.²⁸ Napad NATO-a na Srbiju dočekan je u svim političkim središtima Rusije kao otvoreni udarac američko-ruskim vezama i kao izazov ruskoj politici, jer se Rusija oštro protivila operaciji. Međutim upravo zbog slabosti Rusije i uzimajući u obzir sve ruske probleme, ona je uvelike ograničila svoju potporu SRJ te je bila spremna diplomatski surađivati sa NATO-om kako bi se sukob doveo do kraja.
- Treće, izgradnja kopnene borbene moći NATO-a u Albaniji i u Makedoniji, zajedno sa povećanom raspravom o mogućnostima i planiranju uporabe kopnenih snaga bila je stalna noćna mora zapovjednika VJ te je uvjerala Miloševića da će doći do kopnene intervencije i samim time do pobjede NATO-a i OVK.
- Četvrto, stalni vojni naponi OVK i kosovskih Albanaca, kao i rezultati postignuti na bojnopolju pokazivali su Miloševiću da ih neće moći uništiti i da će vremenom borbena moć OVK rasti, a borbena moć Vojske Jugoslavije, zahvaljujući djelovanju NATO-a, stalno padati, a najgore što mu se moglo dogoditi bio bi vojni poraz od Albanaca (u svim ratovima koje je vodio u devedesetima bio je vojno poražen od naroda prema kojima je agresivno djelovao).
- Peto, države članice NATO-a primijenile su druga i gospodarska i politička sredstva kao što su uvođenje ekonomskih sankcija, ograničavanje putovanja, zamrzavanje bankovnih računa, koji su podigli razinu zabrinutosti i nezadovoljstva među beogradskim moćnim krugovima. Uz to i optužba koju je protiv Miloševića podignuo Međunarodni kazneni sud za ratne zločine zasigurno ga je uvjerala da će se međunarodni politički konsenzus protiv srpskih akcija nastaviti pojačavati i da neće oslabiti.

Možemo zaključiti da je Milošević pristao na potpisivanje sporazuma upravo zbog sinergije naprijed navedenih čimbenika koji su djelovali u jedinstvenoj slozi.

28 Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, Varaždin 1999., str. 69.

IV. POSLJEDICE OPERACIJE "SAVEZNIČKA SNAGA" NA STRATEGIJU NACIONALNE SIGURNOSTI SAD

U odrednicama američke politike za budućnost sve više se ističe da bi NATO trebao postati organizacija koja neće samo bdjeti nad sigurnošću svojih članica, već koja će dobivati nove funkcije u pogledu održavanja i stvaranja mira (*peace-keeping i peace-making*). S tim u skladu, upravo je kosovska kriza pružila izvanrednu priliku da se ispitaju mogući dometi takvog djelovanja i da se vidi u kojoj mjeri je organizacija spremna preuzeti takve funkcije.²⁹ Operacija je testirala i željeni imperativ iz strategije nacionalne sigurnosti SAD da se jednovremeno vodi i ostvari pobjeda u dva gotovo simultana rata. Kao globalna sila, SAD, sporazumno sa svojim saveznicima, moraju biti sposobne odvratiti i poraziti agresiju velikih razmjera na dva udaljena ratišta u vremenskim okvirima koji se preklapaju. Ukratko, moraju biti sposobne voditi i pobijediti u dva rata. Iako su, prema izvješću američkog Ministarstva obrane, vojne snage SAD bile sposobne brzo se povući iz operacije "Saveznička snaga" i brzo i efikasno odgovoriti na eventualne ratne zahtjeve u jugozapadnoj Aziji ili na Pacifiku, ovaj imperativ strategije nacionalne sigurnosti ostaje upitan, a na temelju malog broja uništenih vojnih ciljeva u operaciji "Saveznička snaga" kao i u propustima u planiranju i provedbi operacije može se zaključiti da se u tajnom izvješću Kongresu kriju i odgovori na pitanja što bi se stvarno desilo da je Vojska Jugoslavije napala susjedne zemlje (NATO saveznike) kopnenim snagama, balističkim raketama ili snagama zrakoplovstva, pri čemu bi došlo većih gubitaka u ljudskim životima, pogotovo pripadnika vojske SAD. Diskutabilno je što bi bilo od operacije da je ista izvođena u zimskom vremenu kada zrakoplovstvo većine NATO saveznika zbog loših klimatskih uvjeta ne bilo sposobno djelovati s velikih visina i kada bi se moralo spustiti ispod oblaka, a tada bi bilo nemilosrdno izloženo neposrednoj srpskoj protuzračnoj obrani, pa bi gubici u pilotima i zrakoplovima bili mnogo veći. Otvoreno je ostalo i pitanje kako bi se reagiralo i koji bi se rezultati ostvarili da su podmornice SRJ isplovile s namjerom borbenog djelovanja protiv ratnih brodova NATO-a u Jadranu ili djelovanja po nekoj od baza u Italiji.

Pored ovoga potrebno je naglasiti i da su zalihe preciznog streljiva u operaciji "Saveznička snaga" bile značajno potrošene. Upitno je što bi se dogodilo s operacijom da su Francuska ili Italija rekle dosta, a poznato je da se javno mišljenje u Italiji počelo okretati protiv operacije. Javna potpora operaciji u svim zemljama članicama NATO-a bi oslabila (pa i u samim Sjedinjenim Državama) da su borbena djelovanja izišla iz okvira

²⁹ Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, Varaždin 1999., str. 73.

rata bez mrtvih. Na kraju, otvoreno je pitanje jesu li SAD i NATO saveznici bili spremni, a posebno je pitanje jesu li bili i sposobni izvesti kopnenu operaciju u cilju protjerivanja srpskih vojnih i paravojnih snaga s Kosova. Mnogi vojni indikatori kazuju da to NATO nije bio spreman učiniti jer je obrambena sposobnost kopnene komponente Vojske Jugoslavije minimalno umanjena djelovanjima iz zraka i za realizaciju kopnene operacije bilo bi potrebno preko 200 tisuća vojnika, a pitanje je koliki bi broj poginulih NATO imao u jednoj takvoj operaciji. Ova spoznaja zahtijeva i preispitivanje dosadašnjeg odnosa dvaju stupova NATO-a. U dosadašnjim odnosima američka strana bila je zainteresirana za korištenje svoje visoke vojne tehnologije, dok su europski saveznici trebali davati kopnene snage. Od kosovske akcije očito je da će se trebati stvoriti novi odnos uz izravno uključivanje Amerikanaca kako bi se u praksi vojne akcije izradila nova vrsta kredibiliteta utemeljenog na podjeli obveza i dužnosti.³⁰ Iz svega navedenog može se zaključiti da je operacija "Saveznička snaga" imala značajne posljedice na nacionalnu sigurnost SAD, što se očituje u preispitivanju mogućnosti vođenja dva simultana rata i što bi se dogodilo da su na primjer Irak ili Sjeverna Koreja napali snage Sjedinjenih Država.

Pored ovih vojnih posljedica operacije na nacionalnu sigurnost Sjedinjenih Država, otvoren je čitav spektar pitanja o novoj ulozi i zadaći NATO- u odgovorima na krizu kao ipreispitivanje odnosa i uloge europskih saveznika i SAD u budućim ratnim djelovanjima izvan teritorija zemalja članica NATO-a koje ne pripadaju Članku V.

Praznine u sposobnostima s kojima se NATO savez u izvođenju operacije "Saveznička snaga" suočio bile su stvarne i prijetile su sposobnosti učinkovitog djelovanja SAD s NATO saveznicima. To se ogleda u tome da većina članica NATO saveza nije bila sposobna upotrijebiti precizno streljivo, da je postojao nedostatak sigurnih i pouzdanih komunikacija, da su sredstva zračne pokretljivosti nedovoljna i da su usporila razmještaj kopnenih snaga KFOR-a i da su razlike u obučenosti i osposobljenosti izuzetno velike, što će zasigurno ozbiljno utjecati na NATO-ovu sposobnost djelovanja kao dugoročno učinkovitog saveza, pa je zbog toga potrebno daljnje razvijanje najvažnijih načela zapovijedanja i nadzora te poboljšanje postupaka i provedba vježbi koje ojačavaju NATO-ovu političko-vojnu vezu. Također je potrebno i sa članicama NATO-a poraditi u cilju ostvarivanja preduvjeta (a to se odnosi na popunu materijalno-tehničkim sredstvima i osposobljavanje postrojbi) za ostvarivanje dominantnog manevra da bi se ostvarila nadmoć punog spektra.

---

30 Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, Varaždin 1999. str. 75.

Po pitanju psiholoških operacija i odnosa s javnošću i informiranja u operaciji "Saveznička snaga", Pentagon smatra da su rezultati ispod očekivanja i da je neophodno mnogo poraditi na istima jer je previše neiskorištenih instrumenata nacionalne i savezničke snage i navodi se da je Milošević bio agilniji i bolji u tome, a to se potvrđuje činjenicom da je kriminalno i bez ustezanja ubio na tisuće nevinih, no to nitko nije vidio, dok je NATO slučajno ubio nekoliko desetaka nevinih ljudi i svijet je to gledao u večernjim satima, iz čega se zaključuje da je Milošević vladao unutarnjim informacijskim crtama, pa je zadaća strategije nacionalne sigurnosti i nacionalne vojne strategije dati odgovore na ova pitanja.

S obzirom da je napad NATO-a na Srbiju u Rusiji doživljen kao ponižavajući doprinos ionako lošim rusko-američkim odnosima, predsjednik Jeljcin je suočen s negativnim raspoloženjem masa zbog napada na slavensku i pravoslavnu braću odlučio djelovati i vjerojatno u dogovoru s Miloševićem zapovjedio da 200 vojnika iz sastava SFOR-a u BiH izvrši ophodnju, prvi stigne na Kosovo, zauzme zračnu luku Slatina u Prištini kao najvažniji strateški objekt na tome području.

Samim time stavljen je na kušnju cjelokupni sustav strateškog odlučivanja unutar NATO saveza (koji je veoma inertno djelovao i potrebno ga je ponovno preispitati) i došlo je do novog otvorenog problema i do narušavanja unaprijed očekivane strateške ravnoteže. Pored ovoga, lansiranjem ideje o savezu Bjelorusije, Rusije i Jugoslavije pokazalo se Washingtonu da postoje neke čvršće veze između Beograda i Moskve o kojima bi SAD morale voditi računa u budućnosti. Na ovaj način Rusi su indirektno najdublje prodrli u europsko kopno i takoreći zaposjedanjem jedne točke s minimalnim brojem vojnika narušili stratešku ravnotežu u regiji, jer je zračna luka Slatina bitna za projekciju zračne moći ka budućim kriznim područjima i za omogućavanje budućih zračnih kampanja. S obzirom da situacija na Kosovu zbog nazočnosti ruskih snaga, kao i zbog fluidnog političkog rješenja još nije riješena i njeno je rejšavanje odgođeno za neko buduće vrijeme, ovo područje je podložno novim krizama koje bi se mogle inducirati različitim igračima čiji se interesi sukobljavaju na ovom području. Ova spoznaja stavlja pred strategiju nacionalne sigurnosti SAD nove zadaće koje se ogledaju u pronalaženju drugih (nevojnih) rješenja u cilju stabiliziranja područja, prije svega učinkovitim djelovanjem diplomacije.

V. ZAKLJUČAK

Na temelju analize strategije nacionalne sigurnosti SAD i operacije "Saveznička snaga" dolazi se do širokog spektra zaključaka koji upućuju da je operacija poduzeta s načelom: "Vodstvo danas – za sigurnije, na-

prednije sutra", a cilju ostvarivanja temeljnih ciljeva iz strategije nacionalne sigurnosti s naglaskom na jačanju američkog gospodarskog napretka i da, ukoliko nisu bili ugroženi značajni ili životni nacionalni interesi SAD, operacija nikada ne bi bila izvedena. Upravo zato rješenja za kosovsku situaciju ne treba nipošto tražiti u humanitarnim interesima i težnji SAD da kazne svakog zločinca na zemaljskoj kugli, već naprotiv, rješenje treba tražiti u nemoralnim interesima koji se ogledaju u težnji za bogaćenjem i ostvarivanjem blagodati i općeg blagostanja za sve svoje građane i njihova buduća pokoljenja, kao i u zauzimanju novog geostrateškog položaja s kojega se može lakše projicirati vojna moć i postići nadmoć punog spektra na prostor buduće krize ili na prostor koji je toliko gospodarski zanimljiv da se zbog istog potiču nacionalne ambicije, motiviraju gospodarski interesi, obnavljaju povijesna prava, oživljavaju imperijalne težnje i pothranjuju međunarodni rivaliteti. S obzirom da će proširenje NATO-a u prvoj fazi u velikoj mjeri stabilizirati prilike u središnjoj Europi, te će to područje postati sastavni dio zapadne sigurnosne zajednice, a zona nestabilnosti će biti postavljena u pravcu juga, odnosno Balkana, Mediterana i Kaspijskog bazena, na tim će prostorima doći do novih izazova, konflikata i nestabilnosti, što američka politika, ako želi biti predvodnik u okviru novog svjetskog poretka, ne može ispustiti iz svoga vidokruga³¹ i mora biti spremna za davanje odgovora na buduće izazove. S obzirom da je stabilnost jugoistoka Europe od životnog značaja za nacionalnu sigurnost SAD. Upravo u tom kontekstu potrebno je analizirati operaciju "Saveznička snaga" kao i mjere koje su SAD poduzimale nakon završetka operacije, a ogledaju se prije svega u uspostavljanju Pakta o stabilnosti koji je potpisan 30. srpnja 1999. u Sarajevu.

Ovim paktom obuhvaćene su 24 države, ali se on prije svega odnosi na osam država iz regije, čime se želi reći da je četvrti rat na prostoru bivše Jugoslavije u ovom desetljeću posljednji rat i da će ovo područje krenuti putem stabilnosti. Kada se ovo područje stabilizira tada će zapadne granice Euroazije biti stabilne i s obzirom na nestabilnosti oko njezinih istočnih granica, stvorit će se dovoljno stabilna platforma na kojoj će biti nazočni vojni potencijali SAD koji će u budućnosti moći projicirati svoju moć na bogato područje Kavkaza i osigurati jeftine izvore energije za potrebe SAD u slijedećim desetljećima.

---

31 Vidi šire Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, Varaždin 1999., str. 127-135.

Literatura

- A National Security for a New Century, The White House, October 1998.
- Army Command and Management Theory and Practice, Army War College, Carlisle Barracks, Washington D.C.
- Brzezinsky Zbigniew, A Plan for Europe, *Foreign Affairs*, siječanj/veljača 1995.
- Brzezinsky Zbigniew, *Izvan kontrole*, Otvoreno sveučilište, Zagreb 1994.
- Brzezinsky Zbigniew, *The Grand Chessboard: The Grand Primacy and It's Geostrategic Imperatives*, Basic Books A Division of Harper Collins Publishers, New York, 1997.
- Cvrtić Vlatko, Država i međunarodna sigurnost, *Politička misao* br. 3, 1997.
- Department of Defense, United States of America, Report to Congress; Kosovo/Operation Allied Force, After-Action Report, 31. siječnja 2000. godine
- Hart Liddell, *Strategija posrednog prilaženja*, Beograd 1952.
- Hrvatska i Europa, *Europski pokret Hrvatske – Europski dom Zagreb*, Euroteka, Zagreb 1997.
- Huntington P. Samuel, *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*, Izvori, Zagreb 1997.
- Huntington P. Samuel, If Not Civilization, What?, *Foreign Affairs*, studeni/prosinac 1993.
- Huntington P. Samuel, The West: Unique, Not Universal, *Foreign Affairs*, studeni/prosinac 1996.
- Javorović Božidar, *Velikosrpska najezda i obrana Hrvatske*, Defimi, Zagreb 1995.
- Mileta Vlatko, *Gospodarska sinteza Europe*, Školska knjiga, Zagreb, 1993.
- Mileta Vlatko, Stvara li se nova "željezna zavjesa" u Europi, *Politička misao* br. 3, Zagreb 1997.
- Mileta Vlatko, *Uvod u međunarodne gospodarske odnose*, Narodne novine, Zagreb 1998.
- Montgomery William, intervju Večernjem listu 9. siječnja 1998
- Nakić, Mladen, Vojna strategija SAD-a na pragu 21. stoljeća, ciljevi, načini i sredstva, 1999. g. (rukopis).
- NATO 2010: A Strategic Vision, National Defence University, veljača 1998., Report on NDU 1998 European Symposium, The International Institute for Strategic Studies, Strategic Survey 1997/98.
- Plevnik Danko, *Novi NATO ili stara geopolitika*, Karlovac 1990.
- Shafritz J.M., Shafritz T.J.A., Robertson D.B., *The Facts on File, Dictionary of Military Science*, New York, Oxford 1989.
- Sherman Jason, Under Pressure, *Armed Forces Journal*, prosinac 1997.
- Sloan R.S., NATO's Future: Beyond Collective Defense, National Defence University, siječanj 1995.
- Strategy of Engagement and Preparedness, 1996.

- Tatalović Siniša, *Upravljanje u političkim sustavima i sustavima obrane*, Defimi, Zagreb 1996.
- Tatalović Siniša, *Manjinski narodi i manjine*, Prosvjeta, Zagreb 1997.
- Tonelson Alan, *Globalization: The Great American Non-Debate, Current History*, studeni 1997.
- Turcotte J., *The Cost and Value of Military Forces*, College of Strategic Studies and Defence Economics, predavanje 1996.
- Turek Franjo, *Globalizacija i globalna sigurnost*, Interland, Varaždin 1999.
- Vučetić Milenko, *Vlasi*, Zagreb 1989.
- Vukadinović Radovan, *Teorije o međunarodnim odnosima*, Zagreb 1978.
- Vukadinović Radovan, *Politika i diplomacija*, Otvoreno sveučilište, Zagreb 1994.
- Vukadinović Radovan, *Postkomunistički izazov europskoj sigurnosti — od Jadrana do Baltika*, Grafotisak, Ziral 1997.
- Vukadinović Radovan, *Postkomunistički izazov europskoj sigurnosti*, Grafotisak, Grude 1997.
- Vukadinović Radovan, *Jugoistočna Europa: nestabilnost i strategije povezivanja, Politička misao* br. 3, Zagreb 1997.
- Vukadinović Radovan, *Izazov novom svjetskom poretku, Politička misao* br. 2, 1998.
- Vukadinović Radovan, *Međunarodni politički odnosi*, Barbat, Zagreb 1998.
- Vukadinović Radovan, *Sigurnost na jugoistoku Europe*, Interland, Varaždin 1999.

Drago Lovrić

U.S. National Security Strategy and Allied Force Operation

Summary

On the threshold of the 21st century, in an environment where traditional international politics transforms into global politics, where the limits between national and international are erased, the USA have become the only real superpower, while the expression globalisation approaches the meanings of westernisation, or more precisely americanisation.

The major goal of the globally set American national strategy is to mobilise all available military, economic and diplomatic potentials in order to protect and promote own national interests and values. The US military power is unsurpassable; dynamic world economy offers increased chances for American businesses, investment and profit-making, while the international community of democratic states grows, enhancing certainty of political stability, peaceful solution of conflicts and giving greater hope to the nations of the world.

The area of Kosovo and the stability of Southeast Europe are essential to the USA for the establishment of preconditions for dominating manoeuvre and the projection of power to the area of potential future crisis (the Caucasian area), which is, due to its energy resources, vitally important for the USA. Analysing US national security strategy and the Allied Force action, we can conclude that the operation undertaken under the principle "Leadership today for safer, better tomorrow" in order to accomplish basic goals of the national security strategy, primarily aimed at strengthening American economic growth. Therefore, the solutions to the Kosovo crisis should not be sought for in humanitarian motives and American will to punish every criminal, but in immoral interests reflected in profit-making and occupying a new geo-strategic position from which military power can be projected and influence exerted to the area of future crisis.